

Sitges,

les dues cares d'una manifestació teatral problemàtica

per J. A. B.

Com serà el XIX Festival Internacional de Teatre de Sitges? Aquest era l'interrogant que planava damunt l'acte de lliurament de premis amb el qual s'arribava a la fi de la divuitena sessió d'un cicle de teatre que, a causa de la seva nul·la incidència més enllà d'un petit nucli d'«observadors» professionals, planteja serioses incògnites sobre la funció que aconsegueix actualment. La perpetuació del festival sembla produir-se per pura inèrcia i, ben mirat, no se sap qui el trobaria a faltar si algú gosava suprimir-lo.

A les converses d'entreacte i de sobretaula del festival, hi havia sovint el recordatori que enguany a Ricard Salvat se li acabava el contracte com a director del certamen, i que aquesta circumstància n'hauria de fer més fàcil una reorientació. Per bé que la conjuntura pot afavorir una revisió exigent del que ha estat el festival i un rigorós disseny del futur, crec sincerament que personalitzar en la figura del director els desencerts que aquesta manifestació hagi pogut registrar no deixa de ser una manera d'emascarar els problemes autèntics. Fet i fet, aquests han reflectit, inequívocament, una manca de decisió política a l'hora d'intervenir en una operació cultural que, sens dubte, té moltes possibilitats de desenvolupament i d'incidència real en uns sectors de població que acostumen a respondre positivament a aquelles ofertes que suposen una obertura als fenòmens artístics contemporanis.

Una crítica a la gestió del festival de Sitges, probablement podria bastir-se amb molts i molt raonables motius, però també és veritat que, per a esdevenir del tot justa, hauria de tenir en compte uns pecats flagrants de negligència per part de les entitats patrocinadores. Tanmateix, al costat dels resultats negatius que sorgeixen inevitablement de la improvisació, de la manca de criteris programadors, d'una infraestructura pobríssima i d'un dispositiu d'organització limitat, el festival de Sitges pot acollir un conjunt d'espectacles dignes de figurar en programes de molt més lluïment. Opinions diverses i sol-

vents han coincidit a assenyalar, per exemple, que la darrera edició del certamen ha registrat la presència de companyies de qualitat molt apreciable, per damunt del nivell general d'anys anteriors, sense que això hagi suposat eliminar propostes enormement fràgils, algunes literalment lamentables.

ELS ESPECTACLES

En aquestes notes generals, i necessàriament incompletes, volem subratllar aquells espectacles que van esdevenir les veritables sorpreses del festival. En primer lloc, el muntatge que el Teatre de Kaposvar d'Hongria va oferir de *La casa de Bernarda Alba* de Federico García Lorca, en un espai reduït, encofurnats tots, actors i espectadors, al Teatre Prado. Curiosament, unes hores abans de la representació, una companyia francesa, Théâtre des Chimères, havia presentat al Retiro un espectacle sobre el mateix text, sense que, en aquest cas, la «lectura» lorquiana hagués pogut resistir a la temptació de flirtejar formalment amb alguns tòpics vagament costumistes que es poden derivar de l'obra. Ben al contrari, el grup hongarès, dirigit per Lázár Kati amb un concepte sever del naturalisme, va aconseguir de recrear el drama de la repressió sexual que hi ha en el text de Lorca d'una manera crua, convincent, travessada de dalt a baix per una emotivitat admirable. Malgrat que prescindeix de la dimensió al·legòrica, la versió rebla el missatge tenebrós de Bernarda Alba en fer que aquest personatge sigui interpretat per un actor, Jordán Tamás, símbol d'una autoritària aniquilació del sexe femení, com ja ho havia fet el director Àngel Facio, el 1977. Rodejat(da) Bernarda Alba d'un grup d'actrius excel·lents, la companyia hongaresa va rebre els elogis més entusiastes, unànimes i merescuts que es produïren en els deu dies de festival. Hongria també era representada pel teatre de Katona József, amb uns poc reeixits *Exercicis d'estil*.

La companyia italiana Il Pantano presentà *La*

mare, una obra expressionista del polonès Stanislav Witkiewicz. Vet aquí un exemple del malbaratament que en alguns aspectes pot veure's al festival de Sitges: portar muntatges d'una certa complexitat per a una sola representació. Val a dir que la queixa pot ser aquí més justa, no tant per la qualitat de la representació, d'una dignitat certa, com per l'interès que suposa l'apropament a l'obra d'un escriptor teatral d'un àmbit cultural poc conegut, almenys si pretenem comprendre'l des de la cruïlla que van representar les avantguardes dels anys vint i trenta. Witkiewicz, fascinat pels corrents expressionistes de l'època, fou un autor que gosà endinsar-se pels camins de l'absurd, tenyits encara pel psicoanàlisi de començaments de segle, i que investigà les possibilitats de l'element grotesc com a potenciador del drama. En aquest sentit, en el muntatge de *La mare* que va oferir Il Pantano era possible de descobrir alguns antecedents del vocabulari teatral que fa servir Tadeusz Kantor en els seus darrers espectacles. Una molt bona interpretació de Lina Bernardi, actriu magnífica que havíem vist dos dies abans en un treball molt més modest: el monòleg *Mamma eroïna* que oferí en una sessió compartida amb Saviana Scalfi, intèrpret d'un altre soliloqui, *La regina dei cartoni*, i membre també del col·lectiu Isabelle Morra.

També es pot dir que va ser una sorpresa l'últim treball de La Cubana, el grup sitgetà que ha assolit vertiginosament un prestigi segur amb les seves accions que interpel·len amablement l'espectador, que boicotegen la rutina urbana, que busquen, de vegades, la provocació directa i, sempre, una participació immediata del públic. La Cubana proposava el seu treball més complex i ambiciós: una suposada representació de *La tempesta* de Shakespeare, frustrada, precisament, per una tempesta «autèntica», de magnituds apocalíptiques. El Retiro registrarà la festa teatral més multitudinària de tot el cicle, i en aquest cas era evident —i comprensible— l'escalf que el públic local dispensava excep-

Col·lecció L'Espiga

Novetat

Carles Mascaró Experiència de mort, experiència de vida

El xoc de la mort d'una persona estimada, viscut per un cristià. Com cal reaccionar davant la mort?

A la mateixa col·lecció:

Esperar contra tota esperança.

Alexandre Masoliver,
Si cerques Déu de veritat...
Reflexions sobre la vida monàstica.

Convidats a l'amor.

Publicacions de l'Abadía de Montserrat

cionalment a un dels actes del programa. La festa disbauxada, aconduïda pels divuit actors de la companyia, té moments d'una brillantor espectacular i també, ara per ara, desajustaments, dels quals el grup és conscient. Quan la proposta avança i es descompon en accions diverses, el ritme intern es debilita i ben segur que manca relligar el fil conductor que configura la multiplicitat d'anècdotes coincidents en l'espai i en el temps. Altrament, la catàstrofe meteorològica està molt ben narrada, tant des del punt de vista de la nomenclatura com del to comunicatiu, vibrant i tràgicament enjogassat, propi d'un veritable estat d'emergència. Se'n parlarà a bastament, sense cap mena de dubte, d'aquesta «tempesta» de La Cubana, que serà a Barcelona dins el cicle de tardor que en memòria de Xavier Regàs organitzen la Generalitat i l'Ajuntament.

De característiques ben diferents, àdhuc oposades, va ser el treball d'expressió corporal que presentà Iago Pericot, *Mozartnu*. Una actriu i un actor «interpreten», amb una gestualitat radicalment anticonvencional, suggestions derivades de l'audició de la Missa de la Coronació de Mozart. La llargada d'aquesta composició simfònico-coral és la llargada estricta de l'espectacle. L'interès i l'atractiu d'aquest concert visual són inqüestionables, i Iago Pericot aconsegueix de depurar tot un seguit d'intuïcions a l'entorn de la plasticitat i el llenguatge del cos que ha anat elaborant, en un incessant procés de maduració, al llarg de la seva activitat professional. Sembla raonable esperar que *Mozartnu* pugui accedir a un circuit de locals idonis, per tal que es doni a conèixer un treball que va comportar una gratificació ben visible als pocs espectadors que van poder veure'l a Sitges, al recinte reduït de l'antic excorxador.

Cal mantenir també aquesta expectativa respecte a l'espectacle per a un sol actor que va oferir Josep Minguell, intèrpret d'*El fetitxista*, un text de Michel Tournier, traduït per Jaume Melendres, que fou escollit per a tancar el festival. També valdrà la pena que els nostres programadors, públics o privats, vulguin donar una major difusió a l'acció titulada *Simfonia urbana* que van presentar Els Bufons, un grup creat el 1980 i que demostra una exigència prometedora a l'hora de fabricar un còctel fet de circ, crueltat i surrealisme, entre d'altres ingredients, i servir-lo al mig de la plaça.

En el capítol de la dansa, és de justícia assenyalar que els tres grups que hi intervingueren van contribuir a millorar la qualitat mitjana del festival. Tant el Ballet Contemporani de Barcelona, com Mudances i, sobretot, Vianants Dansa de València, van tenir unes actuacions d'una enorme dignitat, que confirmaven les esperances que novament tornen a confluïr sobre el moviment autòcton d'un gènere que pateix el divorci latent entre la vocació d'uns col·lectius solvents i la manca d'ajut institucional.

Pel que fa al teatre espanyol, al costat d'espectacles menors que convidaven a un oblit immediat, Sitges oferí dues obres remarcables: *El veneno del teatro*, un text molt suggestiu de Rodolf Sirera que havia muntat el Centro Dramático Nacional de Madrid, i *La taberna fantástica* d'Alfonso

Sastre. La representació de l'obra de Sirera, amb la qual s'inaugurà el festival, comptava amb l'al·licient molt anunciat del treball de José M. Roderó, a propòsit del qual s'especulava si no seria el darrer d'aquest gran actor, el qual assegura voler jubilar-se. Aquest rumor va contribuir a fer de la segona representació d'*El veneno del teatro*, molt ben dirigit per Emilio Hernández, un dels escassos èxits de públic del festival. L'obra de Sastre tenia, més que res, l'atractiu de l'estructura literària d'un text que deixa les tesis socials en un segon pla per a construir un retrat fidedigne i convincent de la marginació urbana. Sastre hi practica un acurat estudi del llenguatge, rigorós, difícil, que no pretén crear cap «argument» dramàtic que s'escapi de la trivaltat d'un únic quadre suburbial, on pràcticament no passa res. La interpretació d'aquest gran actor que és Rafael Alvarez, «el Brujo», ha donat un relleu merescut a aquest espectacle des que fou estrenat a Madrid, dirigit per Gerardo Malla.

Finalment, cal fer referència a la presència del teatre del País Basc, representat per dues companyies. Sense menystenir el treball magnífic de Teatro Geroa amb *Doña Elvira, imaginate Euskadi* d'Ignacio Amestoy, amb direcció d'Antonio Malonda, les arrels d'un conegut teatre «independent» que hi ha en l'espectacle no podien suscitar, des de l'òptica d'una opció cultural ambiciosa i arriescada, la curiositat creada a l'entorn del grup Maskarada, col·lectiu que s'ha imposat l'objectiu de modernitzar el teatre en eusquera, fins ara relegat a exercicis menors o a reductes insignificants. Aquesta companyia presentà al Prado *Gastibeltzaren Karabinak (Les carrabines de Gastibeltza)*, intent de comèdia per a tota mena de públics que es proposa una reflexió irònica sobre alguns mites que presideixen la col·lectivitat basca, sense renunciar a fer del teatre un instrument d'afirmació i de reflexió sobre la realitat nacional d'Euskadi. L'aventura, que acusa de moment les vacil·lacions de qualsevol exploració d'un terreny complicat, suposa iniciar una tasca normalitzadora de tanta significació com la que podia tenir, fa vint-i-cinc anys, el moviment de la nova cançó catalana.

ARA I EL FUTUR

El XVIII Festival Internacional de Teatre de Sitges ha tingut, doncs, un capítol d'ofertes prou interessant, dins un conjunt desigual i contradictori. Caldria afegir-hi, a la columna de l'actiu, algun recital al Palau Maricel, com el que es dedicà a Apel·les Mestres. Els problemes del certamen, són, doncs, d'indefinició, de buscar-hi clientela suficient i de crear els mecanismes de base per a convertir-lo, si s'ha de mantenir, en un suggestiu festival de primavera amb una capacitat d'atracció més enllà de Sitges. Desconec si Ricard Salvat té ganes de continuar o no, i ignoro, també, si els patrocinadors li volen renovar el contracte. En tot cas, el futur no pot passar, només, per trobar qui sàpiga escollir unes quantes comèdies representables. És tracta, més que res, d'evitar que Sitges sigui l'aplec d'unes energies teatrals convocades a un crematori inútil. — J. A. B.